

Stosunek do demokracji

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Dwa tygodnie po wyborach parlamentarnych¹, jeszcze przed zaprzysiężeniem rządu Beaty Szydło, zapytaliśmy badanych o ich stosunek do demokracji, akceptację dla rozwiązań niedemokratycznych, a także o ocenę funkcjonowania demokracji w Polsce. Kwestie te monitorujemy od ponad dwudziestu lat, dzięki czemu możemy śledzić, jak zmienia się nastawienie Polaków do tej formy sprawowania władzy.

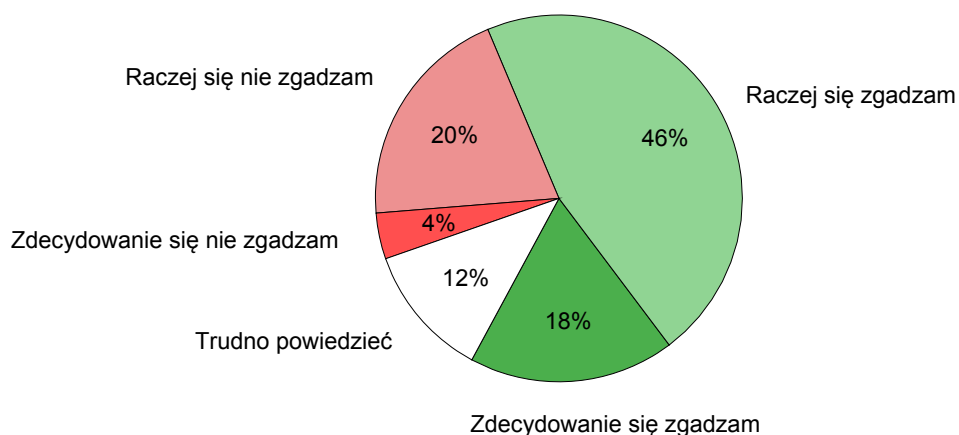
POPARCIE DLA DEMOKRACJI

Począwszy od roku 1992, od kiedy pytamy o tę kwestię, większość badanych uważa demokrację za najlepszą formę rządów. Obecnie blisko dwie trzecie badanych (64%) podziela tę opinię, a co czwarty jest przeciwnego zdania (24%). W stosunku do ostatniego pomiaru, z czerwca 2014 roku, można zauważyć nieznaczny spadek odsetka ankietowanych uznających wyższość demokracji nad innymi formami rządów (o 2 punkty procentowe), przy jednoczesnym wyraźnym wzroście odsetka badanych niezgadających się z tym poglądem (o 10 punktów). Liczba badanych nieuznających prymatu demokracji nad innymi formami rządów należy do najwyższych spośród dotąd notowanych. Warto podkreślić, że obecnie relatywnie niewielu ankietowanych (12%) nie ma wyrobionego zdania w tej kwestii. Z podobną sytuacją mieliśmy do czynienia po wyborach parlamentarnych w roku 2011 oraz 2007 – wówczas również mały odsetek badanych niemających wyrobionej opinii na temat demokracji.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (306) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 5–11 listopada 2015 roku na liczącej 951 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE ZGADZA ZE STWIERDZENIEM, ŻE DEMOKRACJA MA PRZEWAGĘ NAD WSZELKIMI INNYMI FORMAMI RZĄDÓW?

Przekonanie, że demokracja ma przewagę nad innymi formami rządów, przeważa we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Jednak najczęściej zwolennicy demokracji rekrutują się spośród absolwentów wyższych uczelni, badanych o najwyższych dochodach *per capita*, mieszkańców największych miast, a także ankietowanych identyfikujących się z lewicą (zob. tabela aneksowa 1).

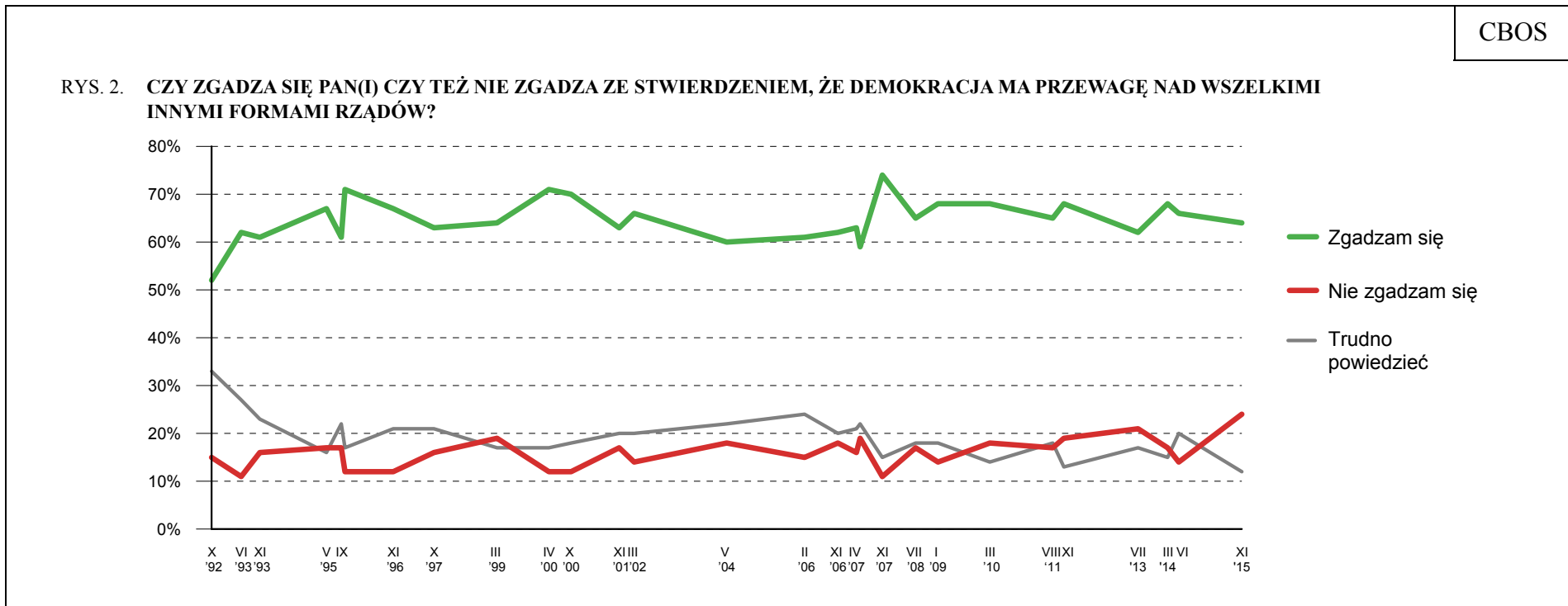
Pogląd o wyższości demokracji nad innymi formami rządów znacznie częściej wyrażają badani, którzy brali udział w tegorocznych wyborach parlamentarnych, choć i wśród niegłosujących ponad połowa podziela tę opinię. Postawy prodemokratyczne dominują we wszystkich analizowanych elektoratach partyjnych, jednak najczęściej wyrażają je wyborcy Nowoczesnej i PO.

Tabela 1

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?		
	Zgadzam	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
w procentach			
PO	73	22	5
Nowoczesna	82	14	4
PiS	64	25	11
Kukiz'15	63	23	15
Niegłosujący	53	27	20

Tabela 2

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań																							
	1992	1993	1995	1997	1999	2000		2001	2002	2004	2006		2007			2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015
	X	VI	V	X	III	IV	X	XI	III	V	II	XI	IV	V	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI
	w procentach																							
Zgadzam się	52	62	67	63	64	71	70	63	66	60	61	62	63	59	74	65	68	68	65	68	62	68	66	64
Nie zgadzam się	15	11	17	16	19	12	12	17	14	18	15	18	16	19	11	17	14	18	17	19	21	17	14	24
Trudno powiedzieć	33	27	16	21	17	17	18	20	20	22	24	20	21	22	15	18	18	14	18	13	17	15	20	12

Niezmiennie od lat wśród badanych przeważa przekonanie, że demokracja, pomimo swoich niedoskonałości, jest najlepszym ustrojem. Obecnie z tym stwierdzeniem zgadza się siedmiu na dziesięciu ankietowanych (70%, od czerwca 2014 wzrost o 2 punkty procentowe), a blisko co piąty jest przeciwnego zdania (18%, od czerwca 2014 wzrost o 6 punktów).

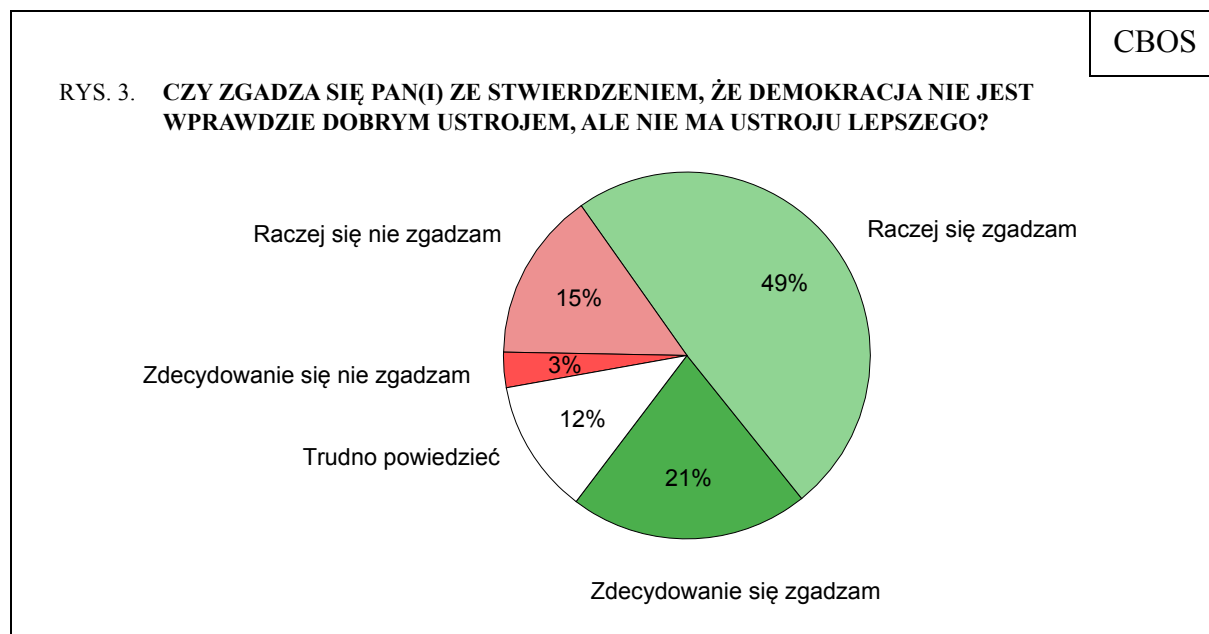
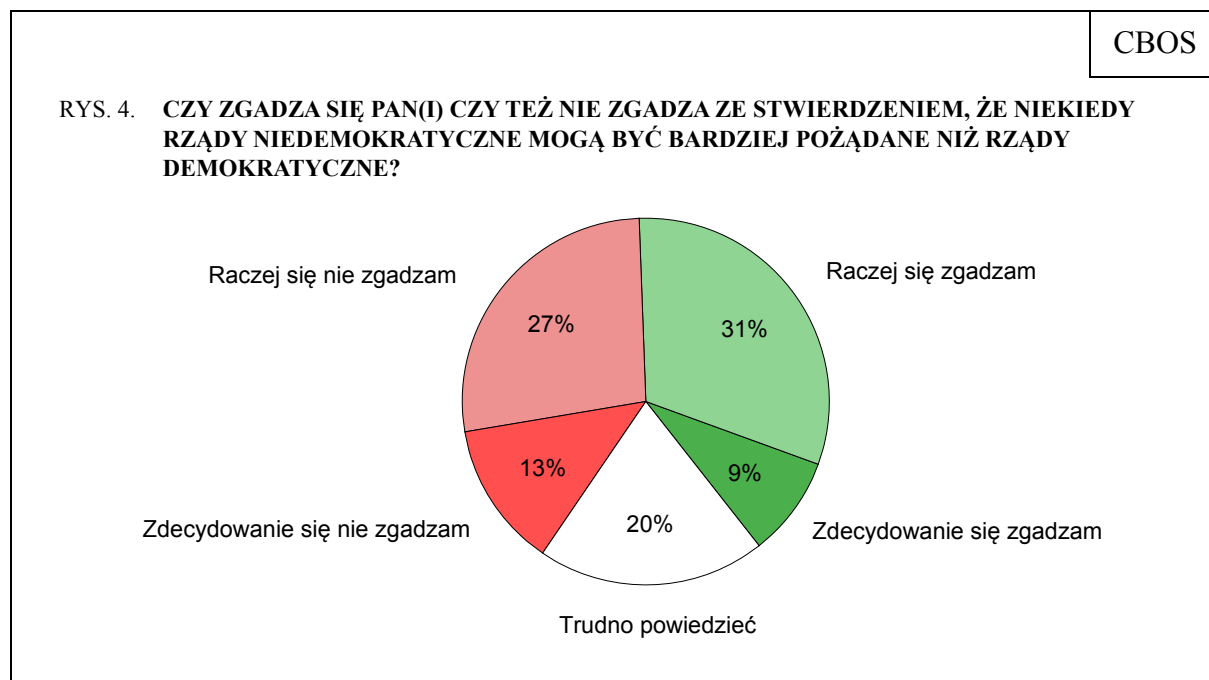

Tabela 3

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że demokracja nie jest wprawdzie dobrym ustrojem, ale nie ma ustroju lepszego?	Wskazania respondentów według terminów badań										
	2006	2007		2008	2010	2011		2013	2014		2015
	XI	IV	XI	VII	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI
	w procentach										
Zgadzam się	69	70	70	66	72	67	71	66	74	68	70
Nie zgadzam się	14	13	13	16	14	13	17	16	11	12	18
Trudno powiedzieć	17	17	17	18	14	20	12	18	15	20	12

POPARCIE DLA ROZWIĄZAŃ NIEDEMOKRATYCZNYCH

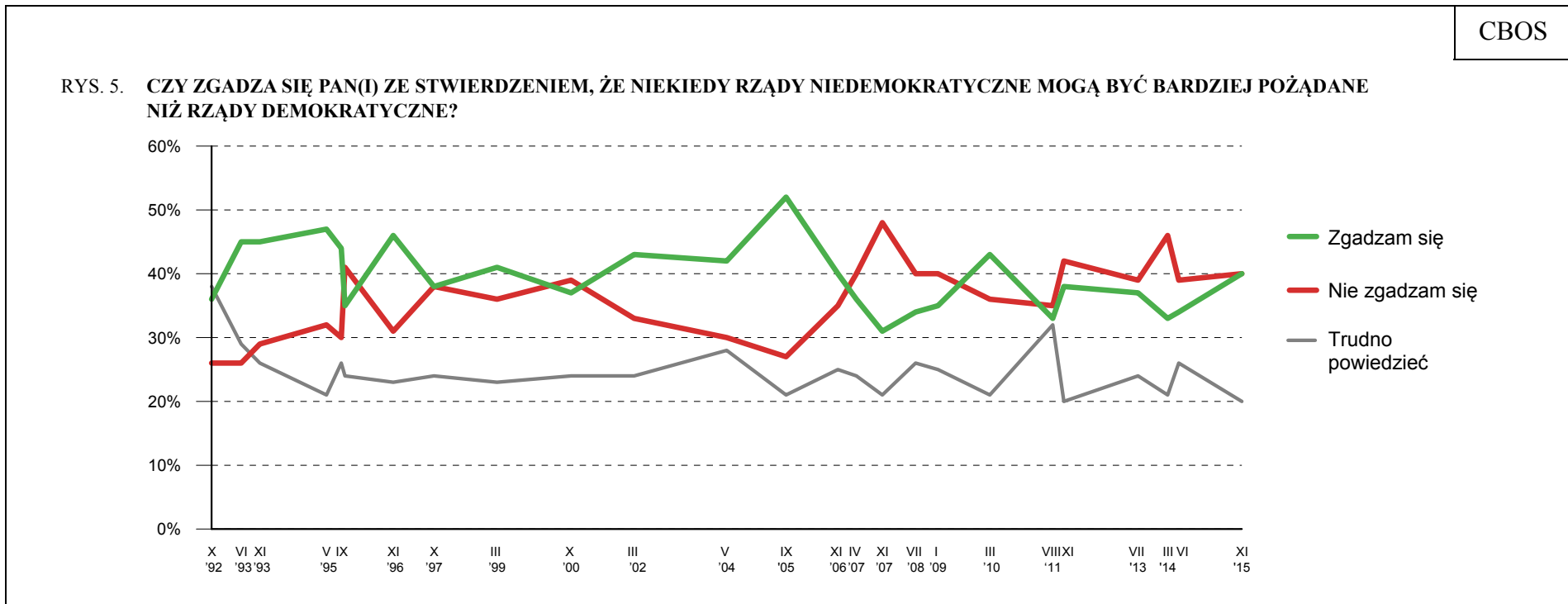
Obecnie zdania na temat dopuszczalności rozwiązań niedemokratycznych są podzielone – czterech na dziesięciu badanych uważa, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne i taka sama liczba ankietowanych jest przeciwnego zdania. Patrząc z dłuższej perspektywy można zauważyć, że wyjątkowo wysoki poziom przyzwolenia na rządy niedemokratyczne zarejestrowaliśmy po wyborach parlamentarnych w 2005 roku. Z kolei po przyspieszonych wyborach w 2007 roku odnotowaliśmy wyjątkowo duży sprzeciw wobec takich rządów. Od tego czasu – z wyjątkiem pomiaru w marcu 2010 roku – sprzeciw wobec niedemokratycznych rozwiązań formułowany był częściej niż przyzwolenie na nie. Obecnie odsetki te zrównały się.

Przekonanie, że rządy niedemokratyczne mogą być niekiedy bardziej pożądane niż demokratyczne częściej niż pozostali wyrażają mieszkańcy małych miast, do 20 tys. mieszkańców, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub średnim, o najniższych dochodach *per capita*. Z poglądem tym częściej zgadzają się mężczyźni niż kobiety (44% wobec 36%), które z kolei wyraźnie częściej nie mają zdania na ten temat (26% wobec 14%). Brak opinii w tej kwestii również relatywnie często deklarują najstarsi ankietowani (w wieku 65 lat i więcej), mieszkańcy wsi, badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym oraz ankietowani o najniższych dochodach *per capita* (zob. tabela aneksowa 3).

Tabela 4

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań																											
	1992			1993			1995			1996	1997	1999	2000	2002	2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015
	X	VI	XI	V	IX	X	XI	X	III	X	III	V	IX/X	XI	IV	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI			
	w procentach																											
Zgadzam się	36	45	45	47	44	35	46	38	41	37	43	42	52	40	36	31	34	35	43	33	38	37	33	34	40			
Nie zgadzam się	26	26	29	32	30	41	31	38	36	39	33	30	27	35	40	48	40	40	36	35	42	39	46	39	40			
Trudno powiedzieć	38	29	26	21	26	24	23	24	23	24	24	28	21	25	24	21	26	25	21	32	20	24	21	26	20			

W elektoratach partyjnych odejście w pewnych sytuacjach od demokratycznych sposobów rządzenia relatywnie najczęściej skłonni byłiby zaakceptować wyborcy Kukiz'15, najsilniej natomiast przeciwstawiają się takiemu podejściu wyborcy Nowoczesnej.

Tabela 5

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?		
	Zgadzam	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	41	45	14
Nowoczesna	37	61	2
PiS	39	43	18
Kukiz'15	46	35	19
Niegłosujący	39	32	29

Za wyższością rządów opartych na silnym przywództwie nad demokratycznymi opowiada się 28% badanych (wzrost o 3 punkty procentowe w stosunku do czerwca 2014 roku). Zaznaczyć należy, iż począwszy od roku 2006, od kiedy pytamy o tę kwestię, ankietowani uznający wyższość rządów autorytarnych nad demokratycznymi pozostają w mniejszości.

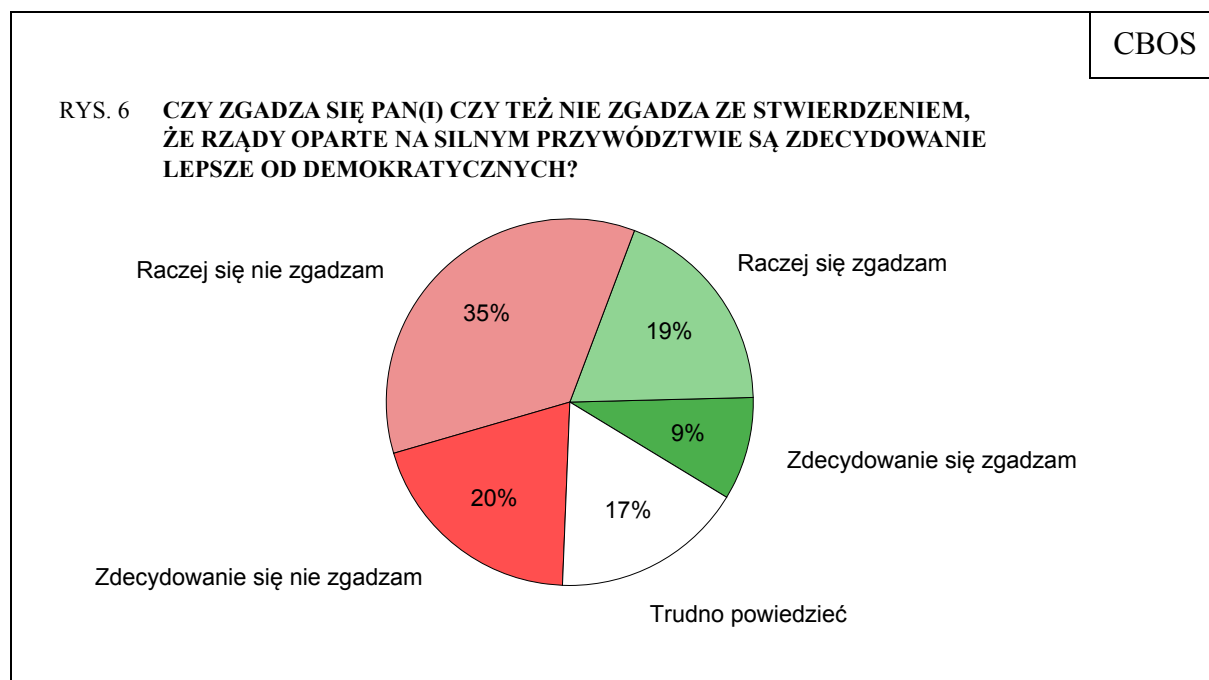

Tabela 6

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że rządy oparte na silnym przywództwie są zdecydowanie lepsze od demokratycznych?	Wskazania respondentów według terminów badań										
	2006	2007		2008	2010	2011		2013	2014		2015
	XI	IV	XI	VII	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI
	w procentach										
Zgadzam się	29	23	18	24	33	23	28	24	21	25	28
Nie zgadzam się	45	53	62	52	48	52	55	54	60	53	55
Trudno powiedzieć	26	24	20	24	19	25	16	22	19	22	17

Za rządami opartymi na silnym przywództwie relatywnie najrzadziej opowiadają się badani najlepiej wykształceni, znajdujący się w najlepszym położeniu materialnym, mieszkający w największych miastach. Uwzględniając kryterium wieku, zauważyć można, że wyraźnie rzadziej za takim sposobem sprawowania władzy opowiadają się ankietowani w wieku 25–54 lata niż najmłodszy i najstarsi wyborcy (zob. tabela aneksowa 4).

W elektoratach partyjnych zwolennikami silnego przywództwa częściej pozostają wyborcy PiS i Kukiz'15 niż Nowoczesnej i Platformy. Warto zaznaczyć, że badani, którzy nie brali udziału w ostatnich wyborach parlamentarnych, w podobnym stopniu akceptują rządy oparte na silnym przywództwie co zwolennicy ruchu Pawła Kukiza.

Tabela 7

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że rządy oparte na silnym przywództwie są zdecydowanie lepsze od demokratycznych?		
	Zgadzam	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	21	68	11
Nowoczesna	18	80	2
PiS	34	51	16
Kukiz'15	29	54	17
Niegłosujący	27	48	25

POCZUCIE ALIENACJI

Dwie piąte ankietowanych (40%, wzrost o 4 punkty procentowe od czerwca 2014) uważa, że dla ludzi takich jak oni nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratycznie czy niedemokratyczne, natomiast ponad połowie nie jest to obojętne (53%). Z dostępnych danych wynika, że stosunkowo duże poczucie alienacji politycznej odnotowaliśmy na początku lat dziewięćdziesiątych, gdy badani częściej wyrażali przekonanie, że dla ludzi takich jak oni nie ma znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne, niż pogląd przeciwny. W roku 1995 zdania na ten temat były podzielone, natomiast począwszy od 1999 roku jedynie w latach 2002 i 2005 ankietowani częściej wyrażali przekonanie, że dla ludzi takich jak oni nie ma znaczenia, czy rządy są demokratyczne – niż byli przeciwnego zdania. Najniższy poziom alienacji politycznej odnotowaliśmy w listopadzie 2007 roku, po przyspieszonych wyborach parlamentarnych.

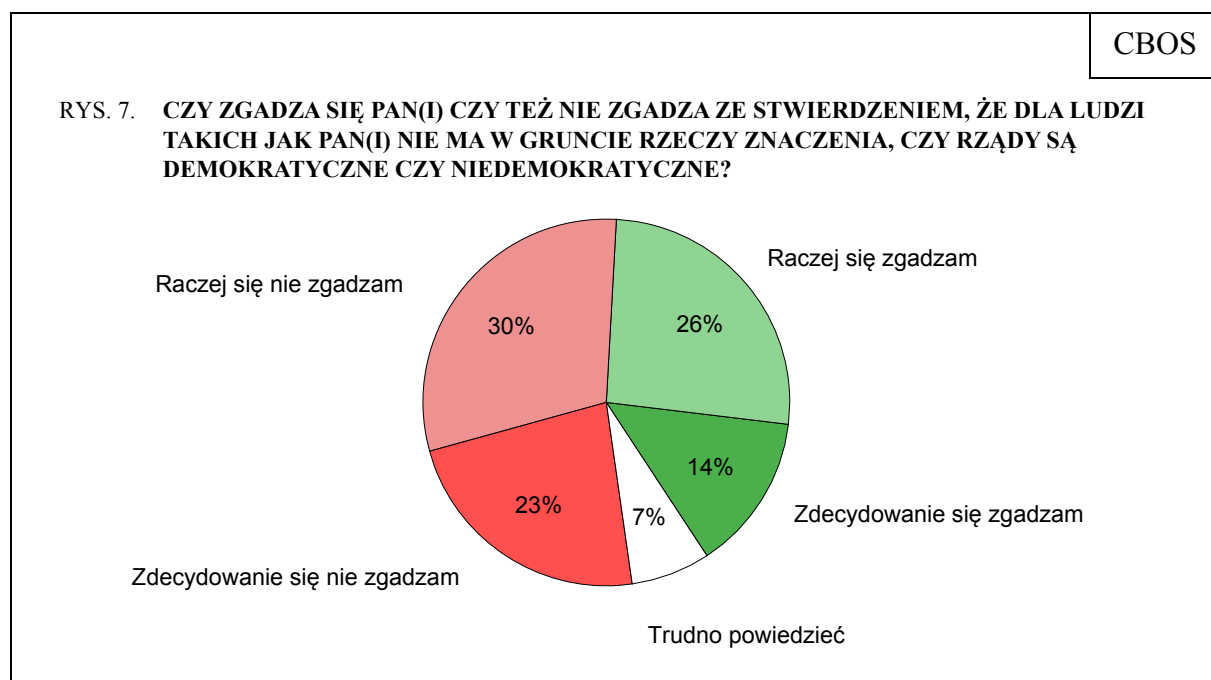

Tabela 8

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań																			
	1992	1993	1995	1999	2000	2002	2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015
	X	VI	V	III	X	III	V	IX/X	XI	IV	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI
	w procentach																			
Zgadzam się	44	44	45	41	38	49	42	50	42	43	29	37	33	41	32	37	37	37	36	40
Nie zgadzam się	36	40	45	45	47	40	43	39	44	46	58	50	53	48	53	54	52	53	52	53
Trudno powiedzieć	20	15	10	14	15	11	15	11	14	11	13	12	14	11	15	9	11	10	12	7

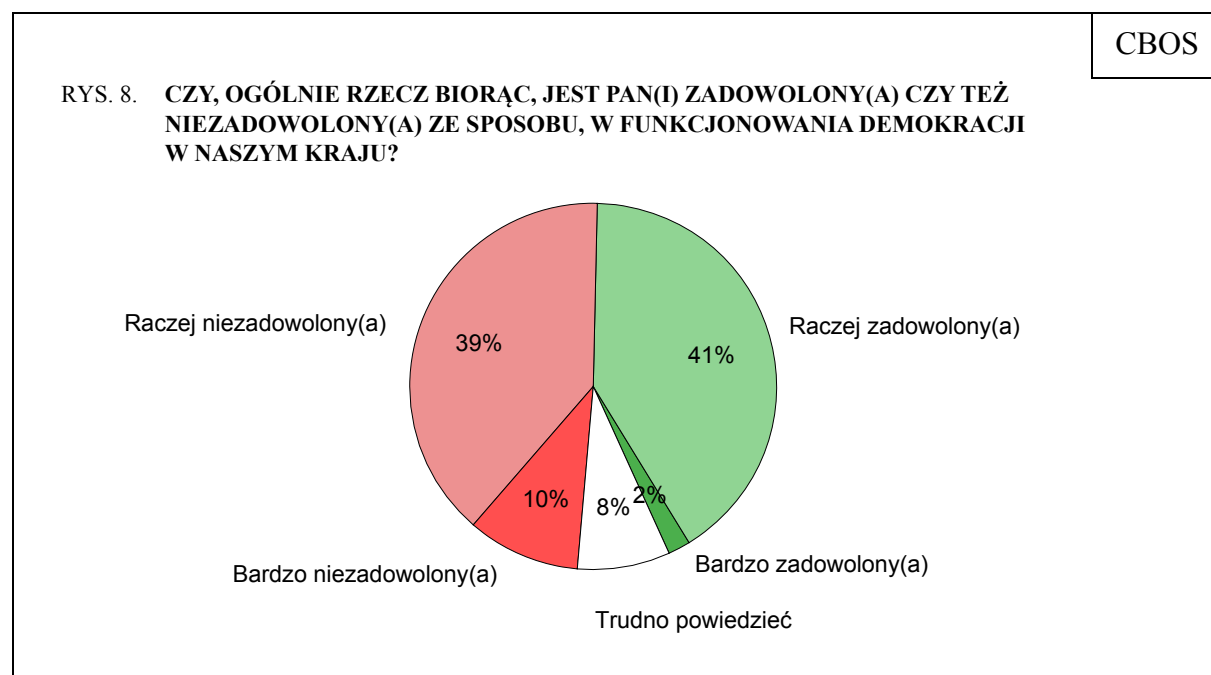
Z analiz zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że wysoki poziom alienacji politycznej cechuje ankietowanych od 45 roku życia, gorzej wykształconych, znajdujących się w trudniejszym położeniu materialnym (zob. tabela aneksowa 5). W elektoratach partyjnych ponadprzeciętnie duże poczucie alienacji politycznej charakteryzuje wyborców PiS i ruchu Kukiz'15 oraz niegłosujących, a najmniejsze zwolenników Nowoczesnej.

Tabela 9

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	30	64	6
Nowoczesna	14	84	2
PiS	45	49	6
Kukiz'15	39	53	8
Niegłosujący	50	39	11

OCENY FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI

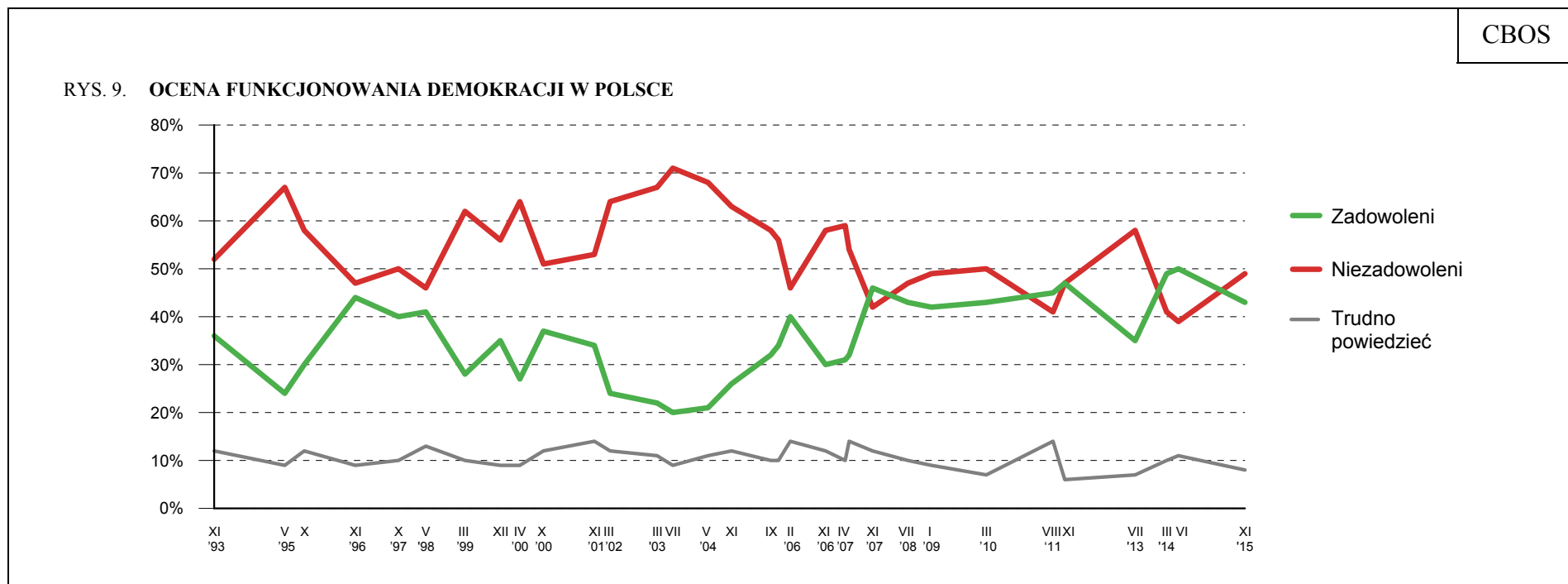
Dwa tygodnie po wyborach parlamentarnych, nieco ponad dwie piąte badanych (43%) wyrażało zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce, a blisko połowa (49%) – niezadowolenie.

Patrząc z dłuższej perspektywy można zauważyć, że począwszy od roku 1993 aż do listopada 2007 roku funkcjonowanie demokracji w Polsce częściej postrzegane było krytycznie niż pozytywnie. Po wyborach parlamentarnych w roku 2007 proporcje te – na krótko – odwróciły się i demokracja trochę częściej oceniana była pozytywnie niż negatywnie. W latach 2008–2010 nastąpiło pewne pogorszenie ocen i ponownie więcej było niezadowolonych niż zadowolonych z funkcjonowania demokracji w Polsce, natomiast w roku wyborczym 2011 opinie na ten temat były podzielone. Z kolei dwa lata później, w roku 2013, niezadowolenie ze sposobu funkcjonowania demokracji wyraźnie wzrosło. W kolejnym roku nastąpiła znacząca poprawa – oceny funkcjonowania demokracji zarejestrowane w roku 2014 należą do najlepszych spośród notowanych do tej pory. W kwietniu bieżącego roku, przed wyborami prezydenckimi, oceny pogorszyły się, a po wyborach parlamentarnych odnotowujemy dalszy ich spadek.

Tabela 10

Ocena funkcyj- nowania demokracji w Polsce	Wskaźniki respondentów według terminów badań																																							
	1993		1995		1996	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	2010		2011		2013		2014		2015	
	XI	V	X	XI	X	V	III	XII	IV	X	XI	III	III	VII	V	XI	IX/X	XI	II	XI	IV	V	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	IV	XI							
w procentach																																								
Zadowoleni	36	24	30	44	40	41	28	35	27	37	34	24	22	20	21	26	32	34	40	30	31	32	46	43	42	43	45	47	35	49	50	47	43							
Niezadowoleni	52	67	58	47	50	46	62	56	64	51	53	64	67	71	68	63	58	56	46	58	59	54	42	47	49	50	41	47	58	41	39	44	49							
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10	9	9	12	14	12	11	9	11	12	10	10	14	12	10	14	12	10	9	7	14	6	7	10	11	9	8							

Z analiz zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że z funkcjonowania demokracji w Polsce w większości zadowoleni są mieszkańcy największych miast, absolwenci wyższych uczelni, ankietowani znajdujący się w najlepszym położeniu materialnym – zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych, o najwyższych dochodach *per capita* (zob. tabela aneksowa 6). Zauważyć można ponadto, że zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce idzie w parze w wyrażaniem postaw prodemokratycznych, natomiast niezadowolenie z niej koreluje z większym sceptycyzmem wobec takiej formy rządów.

Tabela 11

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że:	Stosunek do funkcjonowania demokracji w Polsce*	
	Zadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach	
– demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów		
Zgadzam się	80	52
Nie zgadzam się	14	36
Trudno powiedzieć	6	13
– demokracja nie jest wprawdzie dobrym ustrojem, ale nie ma ustroju lepszego		
Zgadzam się	83	63
Nie zgadzam się	13	23
Trudno powiedzieć	5	15
– dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne		
Zgadzam się	35	44
Nie zgadzam się	61	49
Trudno powiedzieć	4	7
– niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne		
Zgadzam się	35	47
Nie zgadzam się	49	35
Trudno powiedzieć	16	19
– rządy oparte na silnym przywództwie są zdecydowanie lepsze od demokratycznych		
Zgadzam się	24	34
Nie zgadzam się	65	49
Trudno powiedzieć	12	17

*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

W listopadzie, w stosunku do czerwca 2014 roku, notujemy pewne osłabienie postaw prodemokratycznych. Wprawdzie nadal zdecydowana większość badanych jest zdania, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów, jednak odsetek ankietowanych niezgadających się z tym poglądem jest najwyższy spośród rejestrowanych dotąd – czyli od roku 1992. Pomimo wzrostu akceptacji dla rozwiązań niedemokratycznych, badani jednoznacznie opowiadają się za wyższością takich rozwiązań nad demokracją wciąż należą do mniejszości. Warto zaznaczyć, że osłabieniu postaw prodemokratycznych towarzyszy spadek zadowolenia z funkcjonowania demokracji w Polsce.

Opracowała
Małgorzata OMYŁA-RUDZKA

Tabela 1

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza, ze stwierdzeniem, że: demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		64	24	12	947
Płeć	Mężczyźni	66	24	9	450
	Kobiety	61	24	15	497
Wiek	18–24 lata	67	27	5	98
	25–34	73	18	9	179
	35–44	71	21	8	172
	45–54	54	31	15	141
	55–64	58	29	13	166
	65 lat i więcej	57	23	20	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	57	26	17	378
	Miasto do 19 999	63	26	11	142
	20 000 – 99 999	64	27	8	171
	100 000 – 499 999	65	23	12	162
	500 000 i więcej mieszk.	82	13	5	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	47	28	25	192
	Zasadnicze zawodowe	53	29	17	231
	Średnie	68	25	7	286
	Wyższe	81	15	4	238
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	85	13	3	119
	Średni personel, technicy	71	23	6	32
	Pracownicy adm.-biurowi	65	29	6	72
	Pracownicy usług	64	26	10	54
	Robotnicy wykwalifikowani	58	30	11	101
	Robotnicy niewykwalifik.	46	29	25	44
	Rolnicy	69	19	12	31
	Pracujący na własny rach.	70	23	7	43
	Bezrobotni	56	27	17	78
	Emeryci	56	24	20	229
	Renciści	50	37	13	49
	Uczniowie i studenci	78	19	3	44
	Gospodynie domowe i inni	63	21	16	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	63	27	10	128
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	65	26	9	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	70	23	7	260
	prywatnym gosp. rolnym	67	17	16	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	56	21	22	131
	Od 650 do 999 zł	64	22	14	129
	Od 1000 do 1399 zł	61	29	11	153
	Od 1400 zł do 1999 zł	66	25	8	165
	2000 zł i więcej	80	17	4	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	52	24	23	103
	Średnie	59	26	16	372
	Dobre	69	23	7	472
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	24	15	46
	Raz w tygodniu	61	26	13	413
	1–2 razy w miesiącu	63	21	15	136
	Kilka razy w roku	65	25	10	210
	W ogóle nie uczestniczy	69	21	10	134
Poglądy polityczne	Lewica	73	21	5	144
	Centrum	67	25	9	297
	Prawica	67	24	9	334
	Trudno powiedzieć	42	27	31	171

Tabela 2

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza, ze stwierdzeniem, że: demokracja nie jest wprawdzie dobrym ustrojem, ale nie ma ustroju lepszego?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		70	18	12	949
Płeć	Mężczyźni	72	19	9	450
	Kobiety	69	16	15	498
Wiek	18–24 lata	62	29	8	98
	25–34	67	21	13	181
	35–44	74	17	9	172
	45–54	72	14	13	141
	55–64	74	13	12	166
	65 lat i więcej	70	15	16	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	21	16	378
	Miasto do 19 999	68	20	12	144
	20 000 – 99 999	75	16	9	171
	100 000 – 499 999	72	16	12	162
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	92	7	1	93
	Podstawowe / gimnazjalne	57	22	21	192
	Zasadnicze zawodowe	67	16	17	233
	Średnie	72	19	9	286
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	82	13	5	238
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	83	15	2	119
	Średni personel, technicy	67	23	9	32
	Pracownicy adm.-biurowi	76	16	7	72
	Pracownicy usług	66	19	15	54
	Robotnicy wykwalifikowani	68	14	18	101
	Robotnicy niewykwalifik.	52	30	18	44
	Rolnicy	83	9	8	31
	Pracujący na własny rach.	80	13	8	43
	Bezrobotni	57	28	15	78
	Emeryci	69	15	17	229
	Renciści	73	16	11	51
	Uczniowie i studenci	71	24	5	44
Gospodynie domowe i inni	67	18	14	52	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	72	18	9	128
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	67	23	10	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	74	15	10	260
	prywatnym gosp. rolnym	75	11	14	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	63	20	18	131
	Od 650 do 999 zł	68	16	17	129
	Od 1000 do 1399 zł	73	19	8	153
	Od 1400 zł do 1999 zł	70	22	8	165
Ocena własnych war. mater.	2000 zł i więcej	86	11	3	151
	Złe	71	10	18	103
	Średnie	65	20	15	374
Udział w prakt. religijnych	Dobre	74	17	9	472
	Kilka razy w tygodniu	66	15	19	48
	Raz w tygodniu	71	17	12	413
	1–2 razy w miesiącu	71	14	16	136
	Kilka razy w roku	71	18	11	210
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	67	24	9	134
	Lewica	81	10	9	144
	Centrum	72	18	9	297
	Prawica	77	15	8	334
	Trudno powiedzieć	46	27	28	173

Tabela 3

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza, ze stwierdzeniem, że: niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		40	40	20	949
Płeć	Mężczyźni	44	42	14	450
	Kobiety	36	38	26	498
Wiek	18–24 lata	38	48	13	98
	25–34	42	40	17	181
	35–44	41	44	16	172
	45–54	45	38	18	141
	55–64	45	37	17	166
	65 lat i więcej	29	36	35	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	36	33	31	378
	Miasto do 19 999	49	34	18	144
	20 000 – 99 999	42	47	11	171
	100 000 – 499 999	40	46	14	162
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	37	57	5	93
	Podstawowe / gimnazjalne	37	27	36	192
	Zasadnicze zawodowe	42	32	26	233
	Średnie	42	43	15	286
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	38	55	8	238
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	38	58	4	119
	Średni personel, technicy	58	36	6	32
	Pracownicy adm.-biurowi	43	46	11	72
	Pracownicy usług	42	37	21	54
	Robotnicy wykwalifikowani	39	38	23	101
	Robotnicy niewykwalifik.	48	27	25	44
	Rolnicy	48	28	24	31
	Pracujący na własny rach.	40	50	10	43
	Bezrobotni	47	35	18	78
	Emeryci	31	37	32	229
	Renciści	48	25	27	51
	Uczniowie i studenci	33	57	10	44
Gospodynie domowe i inni	39	34	27	52	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	40	51	9	128
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	37	17	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	44	15	260
	prywatnym gosp. rolnym	41	34	25	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	45	26	29	131
	Od 650 do 999 zł	35	37	28	129
	Od 1000 do 1399 zł	40	41	19	153
	Od 1400 zł do 1999 zł	41	43	16	165
Ocena własnych war. mater.	2000 zł i więcej	38	52	10	151
	Złe	44	34	22	103
	Średnie	36	36	28	374
Udział w prakt. religijnych	Dobre	42	45	13	472
	Kilka razy w tygodniu	49	28	23	48
	Raz w tygodniu	38	41	21	413
	1–2 razy w miesiącu	37	36	26	136
	Kilka razy w roku	40	39	20	210
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	44	45	11	134
	Lewica	42	45	13	144
	Centrum	42	42	16	297
	Prawica	39	45	17	334
	Trudno powiedzieć	36	24	40	173

Tabela 4

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza, ze stwierdzeniem, że: rządy oparte na silnym przywództwie są zdecydowanie lepsze od demokratycznych?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		28	55	17	949
Płeć	Mężczyźni	31	57	13	450
	Kobiety	26	53	21	498
Wiek	18–24 lata	36	51	14	98
	25–34	23	64	13	181
	35–44	23	64	12	172
	45–54	26	54	21	141
	55–64	34	54	12	166
	65 lat i więcej	31	40	29	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	44	25	378
	Miasto do 19 999	34	50	16	144
	20 000 – 99 999	24	66	10	171
	100 000 – 499 999	31	58	11	162
	500 000 i więcej mieszk.	15	75	10	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	33	33	33	192
	Zasadnicze zawodowe	35	47	19	233
	Średnie	30	57	13	286
	Wyższe	16	77	8	238
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	17	73	10	119
	Średni personel, technicy	37	53	10	32
	Pracownicy adm.-biurowi	17	73	10	72
	Pracownicy usług	37	48	15	54
	Robotnicy wykwalifikowani	27	56	17	101
	Robotnicy niewykwalifik.	25	47	28	44
	Rolnicy	36	48	16	31
	Pracujący na własny rach.	14	76	10	43
	Bezrobotni	35	55	10	78
	Emeryci	34	40	27	229
	Renciści	29	52	18	51
	Uczniowie i studenci	30	58	11	44
	Gospodynie domowe i inni	34	46	20	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	68	10	128
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	28	55	16	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	24	62	14	260
	prywatnym gosp. rolnym	24	55	21	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	28	49	22	131
	Od 650 do 999 zł	31	50	19	129
	Od 1000 do 1399 zł	33	50	17	153
	Od 1400 zł do 1999 zł	30	56	14	165
	2000 zł i więcej	20	71	9	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	48	16	103
	Średnie	31	47	22	374
	Dobre	24	62	13	472
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	37	42	20	48
	Raz w tygodniu	31	50	19	413
	1–2 razy w miesiącu	30	52	18	136
	Kilka razy w roku	24	60	15	210
	W ogóle nie uczestniczy	23	66	11	134
Poglądy polityczne	Lewica	26	63	11	144
	Centrum	27	60	14	297
	Prawica	33	55	12	334
	Trudno powiedzieć	24	39	37	173

Tabela 5

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza, ze stwierdzeniem: dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne, czy niedemokratyczne?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		40	53	7	949
Płeć	Mężczyźni	41	54	5	451
	Kobiety	39	51	10	498
Wiek	18–24 lata	32	62	6	98
	25–34	28	68	3	181
	35–44	33	61	6	172
	45–54	47	45	8	141
	55–64	46	45	9	167
	65 lat i więcej	51	37	11	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	45	44	11	378
	Miasto do 19 999	49	45	6	144
	20 000 – 99 999	34	61	5	173
	100 000 – 499 999	40	54	6	161
	500 000 i więcej mieszk.	18	80	2	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	54	32	14	192
	Zasadnicze zawodowe	54	37	9	233
	Średnie	36	59	6	286
	Wyższe	20	78	2	238
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	82	3	119
	Średni personel, technicy	34	62	4	32
	Pracownicy adm.-biurowi	29	69	2	72
	Pracownicy usług	41	51	8	54
	Robotnicy wykwalifikowani	49	45	6	102
	Robotnicy niewykwalifik.	54	35	11	44
	Rolnicy	44	53	3	31
	Pracujący na własny rach.	28	70	2	43
	Bezrobotni	41	56	3	78
	Emeryci	50	39	11	228
	Renciści	53	30	16	51
	Uczniowie i studenci	20	78	3	44
	Gospodynie domowe i inni	51	31	18	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	64	4	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	58	1	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	62	6	260
	prywatnym gosp. rolnym	40	55	5	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	48	41	11	131
	Od 650 do 999 zł	42	49	9	129
	Od 1000 do 1399 zł	47	45	8	152
	Od 1400 zł do 1999 zł	39	55	7	166
	2000 zł i więcej	24	72	4	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	57	39	4	104
	Średnie	43	44	12	373
	Dobre	34	62	4	472
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	42	6	49
	Raz w tygodniu	41	51	8	413
	1–2 razy w miesiącu	42	52	6	136
	Kilka razy w roku	44	48	8	209
	W ogóle nie uczestniczy	25	69	6	134
Poglądy polityczne	Lewica	39	56	5	144
	Centrum	40	56	4	297
	Prawica	35	58	6	334
	Trudno powiedzieć	50	33	18	174

Tabela 6

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu funkcjonowania demokracji w naszym kraju?			Liczba osób
		Zadowolony	Niezadowolony	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		43	49	8	951
Płeć	Mężczyźni	43	51	6	451
	Kobiety	44	47	10	500
Wiek	18–24 lata	45	50	5	98
	25–34	49	42	10	181
	35–44	44	50	6	172
	45–54	43	51	6	141
	55–64	40	54	5	167
	65 lat i więcej	39	48	13	191
Miejsce zamieszkania	Wieś	40	52	8	379
	Miasto do 19 999	44	50	7	144
	20 000 – 99 999	41	52	7	173
	100 000 – 499 999	45	46	9	162
	500 000 i więcej mieszk.	57	34	9	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	39	48	13	193
	Zasadnicze zawodowe	34	57	9	233
	Średnie	47	48	5	287
	Wyższe	51	42	6	238
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	61	35	4	119
	Średni personel, technicy	49	44	6	32
	Pracownicy adm.-biurowi	51	42	6	72
	Pracownicy usług	36	57	7	54
	Robotnicy wykwalifikowani	41	51	9	102
	Robotnicy niewykwalifik.	27	66	8	44
	Rolnicy	36	56	8	32
	Pracujący na własny rach.	41	57	2	43
	Bezrobotni	35	62	2	78
	Emeryci	40	48	12	229
	Renciści	36	55	9	51
	Uczniowie i studenci	54	39	6	44
	Gospodynie domowe i inni	43	41	16	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	43	6	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	52	2	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	49	7	260
	prywatnym gosp. rolnym	42	54	4	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	35	49	15	131
	Od 650 do 999 zł	40	53	6	131
	Od 1000 do 1399 zł	43	52	6	153
	Od 1400 zł do 1999 zł	45	47	9	166
	2000 zł i więcej	54	40	6	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	68	8	104
	Średnie	37	54	10	375
	Dobre	53	41	6	472
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	35	6	49
	Raz w tygodniu	39	51	10	414
	1–2 razy w miesiącu	48	44	8	136
	Kilka razy w roku	44	48	7	210
	W ogóle nie uczestniczy	43	52	5	134
Poglądy polityczne	Lewica	47	48	5	144
	Centrum	44	49	7	297
	Prawica	45	49	6	336
	Trudno powiedzieć	36	49	15	174